

Список використаних джерел

1. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України; головний ред. В.Г. Кремень. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
2. Лазурский А.Ф. Естественный эксперимент и его школьное применение / Под ред. А.Ф. Лазурского. - Пг., 1918. – 190 с.
3. Лазурский А.Ф. Школьные характеристики. - Изд. 2-е, испр. и доп.-СПб., 1913. – 214 с.
4. Лазурский А.Ф. О естественном эксперименте // Труды I Всероссийского съезда по педагогической психологии в Санкт-Петербурге с 26 по 31 декабря 1910 г. - СПб., 1911а. – С. 142-152.
5. Надольская М. Памяти А. Ф. Лазурского // Естественный эксперимент и его школьное применение / Под ред. А.Ф. Лазурского. - Пг., 1918. - С. III-VIII.
6. Психолого-педагогическая диагностика М. : Академия, 3-е изд., стер.учебное пособие, 2006 г., 320 стр. / Под ред. И.Ю.Левченко, и С.Д.Забрамной.

Analysis of the concept of “experimental lesson” as a reasonable O. Lazurskii special kind of reception natural experiment method to psycho-pedagogical research student in the learning activities. Deals that A. Lazurskii using this method not only sought to explore singled personality, but also an activity in which it was detected and the impact that this activity is exerted on child development. Solved found psychologically grounded individual scientists manifestations students at each of the experimental classes and, in this connection, the possibility of experimental lessons on learning and personality development of students. Is argued that the scientist thought various lessons (arithmetic, Russian (native) language, natural science, painting and manual work gymnastics) most appropriate as material for study of school children due to their ability to actualize the goals of child psychological feelings that are specific to everyone a school subject. Deals with the possibility of experimental lessons in elementary school.

Keywords: *experimental lesson method natural experiment; methodology of psychological and pedagogical research; A.F.Lazurskiy; complete description of the individual student.*

УДК 347.639:159.9

Москва С.*

ПСИХОСОЦІАЛЬНІ НАСЛІДКИ ЄВРОСИРІТСТВА

У статті розглядаються особливості явища євросирітства та його психосоціальні наслідки для сім'ї і суспільства в цілому. Проблема функціонування родин, члени яких перебувають на заробітках, є досить багатоаспектною та надзвичайно складною. Безсумнівно, міграція одного з членів сім'ї змінює структуру та спосіб реалізації її основних функцій. Результати досліджень наслідків еміграції вказують на безперечний негативний вплив виїзду батьків за кордон на функціонування сім'ї, перш за все на дітей. Саме політика уряду, разом з діяльністю місцевої влада, могла б розв'язати проблему євросирітства або ж радикальним чином зменшити величину заробітчанської міграції.

Ключові слова: *євросирітство, психосоціальні наслідки, функціонування сім'ї, еміграція.*

Сім'я трактується як головний елемент, що впливає на функціонування та розвиток дитини. Форма родини має фундаментальне значення як для тих людей, які її створюють, так і для суспільства в цілому.

Сьогодні спостерігається загроза існуванню сім'ї, яка спровокована еміграцією. Однією з таких небезпек є занедбання дітей мігруючими батьками. Ця проблема має загально визнаний характер та називається євросирітством.

Цей термін все частіше вживається, не зважаючи на те, що ця назва ще не широко відома в суспільстві. Євросирітством психологи називають явище, коли батьки, виїжджаючи за кордон, залишають своїх дітей, які позбавлені постійного контакту, навіть з одним з батьків, і відчують себе сиротами (Biuletyn Informacyjny Rzecznika Praw Dziecka 2008, с. 2-4).

* © Москва Сабіна, 2014

Євросирітство – це підвид «суспільного сирітства» (стан, що характеризує суспільне положення і ситуацію дітей, які виховуються за межами родини в зв'язку з іншими, ніж смерть батьків, причинами). Євросиротою є дитина, яка виховується без одного з батьків, який перебуває за кордоном з метою заробітку (S. Kozak 2007, с. 108-109).

Родини, в яких батьки мігрують за кордон, вважаються тимчасово неповними родинами. З точки зору на відсутність батьків, В. Данєлевич вирізняє три типи родин:

- тимчасово неповні сім'ї через виїзди батьків за кордон;
- тимчасово неповні сім'ї внаслідок заробітків за кордоном одночасно обома батьками;
- тимчасово неповні сім'ї внаслідок розлучення через міграцію (Olearczyk 2007, с. 108-109).

Євросирітство – це явище, яке має світовий масштаб і є не лише проблемою Польщі. Ще декілька років тому ніхто не звертав уваги на це явище, адже такі випадки були одиничними. Багатьох спеціалістів – психологів, педагогів, соціологів, педіатрів – цікавлять наслідки такого явища для родини, і передусім для малолітніх дітей. Факт євросирітства стосується не тільки бідних родин, але й дітей, які походять з заможних родин. Між іншим, наслідки розлуки й відчуття самотності для усіх дітей, незважаючи на матеріальний бік, є надзвичайно болісним.

В Польщі євросирітство – це вельми велика проблема, що відзначено державними інституціями. До судів, прокуратури та закладів соціальної допомоги потрапляє щораз більше справ дітей, залишених батьками, які виїхали на роботу за кордон. Помітними стають серйозні соціальні наслідки еміграції. Все більше справ залишених дітей надходять до сімейних судів, які, зазвичай, повинні вирішити чи помістити дитину до опікунсько-виховного закладу, чи в прийомну родину. Однак, в більшості випадків, суди шукають шляхи для того, щоб в подальшому про дитину піклувалась її біологічна родина.

З досліджень, проведених в сфері євросирітства, бачимо, що в 2009 році в 110 тисячах польських сімей діти виховувались без одного з батьків, які виїхали за кордон. Еміграція принаймні одного з батьків відзначалась між 25,9% і 29,3% школярів у віці від 9 до 18 років.

А уряд Польщі й досі не знає як боротися з явищем євросирітства на своїх теренах. Уповноважений уряду у справах сім'ї не здійснює будь-яких ефективних дій, Міністерство Праці приготувало лише доповідь про дітей, які в результаті виїзду батьків потрапили до дитячих будинків, Міністерство освіти тільки створює програму протидії наслідкам євросирітства в школах (S. Kozak 2007, с. 116).

Багатоаспектною та надзвичайно складною проблемою є функціонування родин, члени яких перебувають на заробітках. Безсумнівно, міграція одного з членів сім'ї змінює структуру та спосіб реалізації її основних функцій.

Гіпотетично, перебування за кордоном має бути короткотривале, тому спочатку, за рішенням суду, опіка над дитиною не призначатиметься. Проте, як правило, строк перебування за кордоном не настільки короткотривалий як хотілося б. Наслідками відсутності належного піклування батьків, зазвичай, є послаблення дисципліни та зниження батьківського контролю. Крім того, процес виховання ускладнюється й тим що, коли батьки приїжджають на якийсь час, в них прокидається почуття провини за свою відсутність, яке вони компенсують дитині, «дозволяючи усе» замість того, щоб виховувати (S. Kozak 2007, с. 115).

«Покинуті» діти болісно переживають розлуку з батьками, очікують на телефонні дзвінки, сумують. Через деякий час батьки налагоджують контакт, надсилають гроші, час від часу приїжджають до рідної країни, телефонують. Однак діти потребують їх любові, постійної присутності, а не лише на свята. Діти, позбавлені можливості здійснення своїх очікувань, стають нестерпними для опікунів, якими дуже часто є дідусі та бабусі. Через клопоти з вихованням у дітей починаються проблеми з навчанням. Дідусям й бабусям надзвичайно важко впоратись з дитячими проблемами. Безвідповідальність та безтурботність батьків призводить до змін в психіці дитини.

Швидкі темпи сучасного життя призводять до того, що навіть кількомісячний виїзд за кордон одного з батьків істотно впливає на погіршення комунікації з власною дитиною. Іноді батьки не здатні досягти рівня розвитку своєї дитини, тому й налагодити емоційний зв'язок

дуже важко. Часто діти, позбавлені близькості з батьками, замикаються в собі. В такий період привабливішою для дитини стає група ровесників. Батьки не контролюють те, з ким спілкується дитина, чи добре навчається і коли повертається додому. Коли дитина зростає без контролю батьків, з часом вона може «прогулювати» уроки або втікати з дому (D. Waloszek 1997, с. 301).

Суттєвою проблемою, пов'язаною з залишенням дітей, є труднощі у встановленні контактів, порушення у розвитку їх особистості, що пов'язано з незрілістю їхнього інтелекту. Молодші діти можуть «горнутися» до будь-якого дорослого (тобто виявляти так звану «чуттєву гнучкість»).

Про наслідки євросирітства часто повідомляють ЗМІ, говорячи про те, що діти відсутні на уроках без поважних причин, запізнюються до школи. Знижується мотивація до навчання, погіршуються оцінки та старанність у виконанні домашнього завдання. Діти проводять більше часу за межами дому. Поведінку дітей не можна узагальнити, тому що причини і наслідки євросирітства надзвичайно різноманітні, однак схожі на ознаки суспільного непристосування (S. Kozak 2007, с. 119).

Типовою поведінкою євросиріт можуть бути: агресія, низька самооцінка, порушена психіка, недовір'я, труднощі в налагодженні контактів з ровесниками – і це лише деякі наслідки та результати залишення дітей. Збільшилась кількість «прогульників», діти не вчаться, пропускають уроки, агресивно поведуться у відношенні до вчителів, педагогів, однокласників та однокласниць, не розуміють, що з ними сталось, тримають в собі негативні емоції, часом вибухають заради хвилиної реакції.

Протягом дорослішання діти стають клопотом для своїх опікунів, не мають стимулу вчитись, мають проблеми в школі як зі своєю поведінкою, так і з навчанням. Для дорослої людини два роки відсутності це небагато, для дитини ж це ціле життя. Дитинство неможна наздогнати. Батьки – найперше оточення, з яким пов'язана дитина. В ньому вона функціонує, формує свій розвиток та зв'язки з іншими людьми. Еміграція батьків – це час «зубожіння» світу дитини.

Педагоги вказують на наступні негативні наслідки відсутності батьків: погіршення оцінок та відсутність виконання домашнього завдання, зниження мотивації до навчання, відвідуваності, прогули, погіршення дисципліни, погана поведінка, емоційні проблеми, порушені контакти з ровесниками, надто високий рівень дратівливості, проблеми з концентрацією уваги. Визначаючи відчуття, що викликані виїздом батьків, більше 10 % педагогів серед них назвали самотність, смуток, печаль та боязкість. Шкільні педагоги попереджають, що виїзди батьків за кордон мають багато негативних наслідків.

Доктор Марія Колянкевич звертає увагу на те, що якщо мова йде про розлуку з батьками, то важливим є момент її настання. У підлітковому віці, переживання такої дитини менш болісні, ніж тоді, коли батьки залишають кількарічне дитя. Дитина пристосовується до ситуації, коли батько чи мати знаходяться далеко й рідко приїжджають додому, а коли, через кілька років, повертаються додому, то вони майже чужі для своєї дитини. Тоді дуже нелегко подолати різноманітні проблеми дитини, наприклад: перехідний вік, втрата довіри до батьків (M. Lachowska 2010, с. 47).

Проблемою є повернення батька чи матері додому в тому відношенні, що батьки мусять пристосовуватись до нової реальності, яка пов'язана з «відшкодуванням» дитині тривалої відсутності батьків. В такому випадку слід «відбудувувати» родинні відносини та зв'язки. Один з батьків по-новому повинен «відкрити» для себе свою дитину та помітити зміни її особистості. Часто після довгої відсутності, батьки повинні по-іншому розмовляти з дитиною, ніж перед від'їздом, тому що молода людина є вже достатньо дорослою і минулий спосіб міжособистісних відносин мусить змінитись. Батьки не завжди розуміють наслідки розлуки для своїх дітей.

Результати досліджень наслідків еміграції вказують на безперечний негативний вплив виїзду батьків за кордон на функціонування сім'ї, перш за все на дітей, як і тоді, коли вони виїждять разом з батьками і повинні в іншій державі адаптуватися до нових умов життя, інших шкільних вимог, їм не вистачає однолітків, з якими вони могли б провести дозвілля, не можуть порозумітись з ровесниками через мовний бар'єр, а також тоді, коли вони залишаються в країні самі або ж з одним з батьків.

Євросирітство – це наслідок багаторічної помилкової політики Польщі, яка не може забезпечити багатьом польським родинам належних умов праці та відповідний рівень заробітної плати.

Тисячі поляків заради гідного життя згоджуються на працю за межами країни. Велика кількість людей, які виїхали за кордон, залишили на Батьківщині неповнолітніх дітей. Немає нічого дивного в тому, що в ЗМІ євросирітство визначається як «чорна сторона» заробітчанської еміграції і з впевненістю можна стверджувати, що дане явище є надзвичайно серйозною проблемою сьогодення. Місцева влада, без підтримки уряду, не може самостійно розв'язати ані проблему євросирітства, ані радикальним чином зменшити величину заробітчанської міграції. Реальний сценарій перемоги над цим явищем – це пом'якшення його негативних наслідків. Також необхідно вжити усіх заходів, які могли б ефективно допомогти мінімізувати наслідки євросирітства.

Список використаних джерел

1. Biuletyn Informacyjny Rzecznika Praw Dziecka nr 1-2, Warszawa 2008.
2. Kozak S., Patologia eurosieroctwa w Polsce. Skutki migracji zarobkowej dla dzieci i ich rodziny, Kraków 2007.
3. Lachowska M., Eurosieroctwo jak patologia i jego negatywne konsekwencje, [w:] B. Kałdon, I Kurlak, Współczesne zagrożenia psychospołecznego funkcjonowania człowieka. Ostrowiec Świętokrzyski 2010
4. Waloszek D., Organizacja funkcjonowania indywidualnego w rodzinie, [w:] H. Cudak (red.), Rodzina polska u progu XXI wieku, Łowicz 1997

The article deals with the features of the euroorphanhood phenomenon and its psycho-social consequences for family and society on the whole. Problem of the families functioning, whose members are on earnings, is multivariable and extremely complicated. Undoubtedly, migration of one of the family members changes the structure and method of its basic functions realization. The results of researches of emigration consequences specify on indisputable negative influence of parents departure abroad on family functioning, first of all on children. Namely politics of government, together with activity of local authorities, would solve the problem of euroorphanhood or else radically decrease the size of people migration for earnings.

Keywords: euroorphanhood, psycho-social consequences, functioning of family, emigration.

УДК 378.147(410):81'243

Никитюк С.І.*

ЗАСВОЄННЯ ПОЗИТИВНОГО ДОСВІДУ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ У СИСТЕМІ ЗАОЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНИХ МОВ

У статті визначено перспективи засвоєння позитивного досвіду британської системи заочної освіти вчителів іноземних мов. У результаті вивчення літературних джерел автор свідчить про посилення інтересу до проблем становлення і розвитку ЗО у Великій Британії та визначає її переваги: навчаючись заочно, студент може вибрати ту кількість часу для проходження курсу, яка його влаштовує; заочна форма освіти відкриває дорогу до фахового і культурного зростання тим людям, які з різних причин не могли отримати освіту на денних відділеннях; заочна форма за розумної і правильної організації справи виявляється досить ефективним засобом здешевлення освіти; високий рівень сформованості навичок самостійної роботи у спеціалістів перетворює їх на мобільних та конкурентоспроможних громадян суспільства. Протягом останніх десятиріч з'явилась тенденція вдосконалення заочної освіти засобами інформаційних технологій (ІТ).

Ключові слова: заочна підготовка у Великій Британії, іноземні мови, перспективи, сучасні зміни, становлення.

Питання розвитку заочної (ЗО) і дистанційної освіти (ДО) іноземних мов (ІМ) не є новим. З огляду на те, що ці форми успішно розвиваються у Великій Британії, ми намагатимемося

* © Никитюк С.І., 2014